

Helsingfors/Mariehamn 31.5.2013

Nr 16/13

Hänvisning Ålands lagtings skrivelser
29.4.2013, nris 113 och
116/2013.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över följande av lagtinget 29.4.2013 antagna landskapslagar:

1. Landskapslag om ändring av barnomsorgslagen för landskapet Åland (nedan landskapslagen),
2. Landskapslag om ändring av 4 och 5a §§ landskapslagen om stöd för vård av barn i hemmet.

Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll

I landskapslagen intas begränsningar beträffande rätten till barnomsorgsplats. I landskapslagen om stöd för vård av barn i hemmet görs ändringar av teknisk karaktär.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen för Åland lagstiftningsbehörighet i fråga om socialvård, landskapets myndigheter samt kommunernas förvaltning.

Enligt landskapslagens 17 § 4 mom. har en vårdnadshavare under den tid faderskapspenning utbetalas inte rätt att utnyttja en för eget barn beviljad barnomsorgsplats, om barnet är under tre år. Rätten till samma barnomsorgsplats kvarstår dock efter att faderskapspenningensperioden upphör. Om faderskapspenningen utbetalas samtidigt som moderskapspenningen har vårdnadshavaren inte rätt att utnyttja barnomsorgsplats för barn under tre år. Med anledning av nämnda bestämmelser påpekar Ålandsdelegationen att rätten till social trygghet regleras i grundlagen. Enligt 19 § i grundlagen har alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. Var och en ska genom lag granteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdom samt vid barnafödelse och förlust av en försörjare. Det allmänna ska, enligt vad närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds-, och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Det allmänna ska också stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Jämlikt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om avvikelse från grundlag. Högsta domstolen ansåg i utlåtande 10.6.2011 över den gällande barnomsorgslagen för landskapet Åland m.fl. landskapslagar bl.a. att lagändringen även då man beaktar de krav som grundlagens 19 § ställer på det allmänna var godtagbar också till den del den innebar att vårdlediga föräldrar för barn under tre år inte längre kommer att ha en lagstadgad rätt till barnomsorg. I linje med detta anser Ålandsdelegationen att den nu aktuella lagändringen, som innebär att vårdnadshavaren inte har rätt att utnyttja en för eget under treårigt barn beviljad barnomsorgsplats under den tid faderskapspenning utbetalas, inte innebär en otillåten avvikelse från grundlagen. Detsamma gäller bestämmelsen om att vårdnadshavaren inte har rätt att utnyttja en barnomsorgsplats för barn under tre år om faderskapspenning utbetalas samtidigt som moderskapspenning.

I landskapslagens 22 och 24 § intas kompletterande bestämmelser om när barnomsorgsavgifter inte ska uppbäras. Jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § 2 mom. förutsätter att grunderna för avgifter anges i lag. Dessutom förutsätter grundlagens 80 § 1 mom., liksom självstyrelselagens 21 § 1 mom., att bestämmelser som berör grunderna för individens rättigheter och skyldigheter anges i lag. I barnomsorgslagen finns detaljerade stadganden om uträknande av barnomsorgsavgift och ramarna för avgiftens storlek. I de nya bestämmelserna är förutsättningarna för när avgifter inte ska uppbäras exakt angivna, och föranleder inte anmärkningar i behörighetsavseende.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Närvarande Ordföranden Lindbäck, ledamöterna Erlandsson, Mäenpää och Peltonpää jämte suppleanten Lindholm.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare